

32.

U s t a w a

z dnia 10 grudnia 1920 r.

**o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej
Polskiej.**

P. 959/27

I. Postanowienia ogólne.

Art. 1. Drogi publiczne dzielą się na następujące kategorie:

- 1) drogi państwowe, mające znaczenie ogólnopaństwowe i uznane za takie przez Sejm;
- 2) drogi wojewódzkie, mające znaczenie ekonomiczno-komunikacyjne dla województw i zaliczone do tej kategorii przez uchwałę wojewódzkiego związku samorządowego;
- 3) drogi powiatowe, mające znaczenie ekonomiczno-komunikacyjne dla powiatów i zaliczone do tej kategorii przez uchwałę powiatowego związku samorządowego;
- 4) drogi gminne, do których należą drogi publiczne nie zaliczone do jednej z trzech poprzednich kategorii, a uznane za drogi gminne uchwałą rady gminnej, względnie miejskiej, oraz ulice i place miejskie, trybem powyższym za drogi gminne uznane.

Art. 2. O ile droga, niezbędna dla komunikacji publicznej, nie zostanie zaliczona do kategorii dróg wojewódzkich, powiatowych lub gminnych (art. 1, l: 2, 3, 4), zarządzi Ministerstwo Robót Publicznych po porozumieniu się z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych przekazanie danej drogi właściwemu związkowi samorządowemu, a związek ten obowiązany będzie objąć tę drogę i utrzymywać ją własnym kosztem.

Art. 3. Wszelkie urządzenia, które znajdują się na torze jezdnym lub tuż obok niego, jak: mosty, tamy, nasypy, rowy, place składowe na materiały drogowe, budynki drogowe i t. p. stanowią przynależność drogi publicznej.

Art. 4. Budowa nowej drogi, przenoszenie całej drogi, jej odcinków lub mostów z jednej kategorii do drugiej, jakoteż zaniechanie drogi następuje na mocy:

- 1) uchwały sejmowej, co do dróg państwowych;
- 2) uchwały wojewódzkiego związku samorządowego, co do dróg wojewódzkich;
- 3) uchwały powiatowego związku samorządowego, co do dróg powiatowych;
- 4) uchwały rady gminnej, zatwierdzonej przez wydział powiatowy co do dróg gminnych.

Postanowienia te nie odnoszą się do częściowego zaniechania drogi w celu ulepszenia trasy drogi.

Grunt, pozostały po zaniechanej drodze, a niepotrzebny dla celów drogowych, mają prawo nabyć właściciele przyległych nieruchomości po cenie szacunkowej; jeżeli zaś kupno nie dojdzie do skutku w ciągu jednego roku, grunt ten będzie sprzedany przez licytację. Kwota ze sprzedaży uzyskana wpływa do funduszu odnośnej kategorii dróg.

Art. 5. Grunty stale lub czasowo potrzebne do budowy i utrzymania dróg, wraz ze znajdującymi się na nich budowlami, oraz materiały, niezbędne

do budowy i utrzymania dróg, mogą być nabyte w drodze wyłączenia względnie czasowo zajęte.

Orzeczenie o potrzebie, przedmiocie i rozciągłości wyłączenia względnie czasowego zajęcia, zawierające także określenie wysokości wynagrodzenia za przedmiot wyłączeni, na podstawie oszacowania niezainteresowanych rzeczoznawców wydać ma właściwa władza administracyjna drugiej instancji.

Strona interesowana, która czuje się pokrzywdzoną wynagrodzeniem, oznaczonym przez władzę administracyjną w orzeczeniu wyłączeni, może w terminie 30-dniowym do dnia doręczenia orzeczenia udać się do właściwego sądu o oznaczenie wysokości wynagrodzenia w drodze postępowania sądowego. Orzeczenie wyłączeni nadaje jednak zarządowi drogi prawo objęcia w posiadanie przedmiotu wyłączeni, jeżeli złoży do depozytu sądowego wynagrodzenie, oznaczone w orzeczeniu władzy administracyjnej.

Art. 6. W razie potrzeby przeprowadzenia pomiarów do budowy dróg i mostów na gruntach prywatnych odnośne zarządy drogowe mają otrzymać od władz administracyjnych pierwszej instancji upoważnienie do wykonania tych prac na gruntach prywatnych za wynagrodzeniem istotnych szkód, wyrządzonych w czasie dokonywania pomiarów.

Art. 7. Przy budowie i utrzymaniu mostów, przepustów i innych urządzeń wodnych, zarząd drogi winien zastosować się do postanowień ustaw wodnych.

Jeżeli droga publiczna prowadzi groblą ochronną, zarząd drogowy obowiązany jest utrzymywać groblę w przepisanej wysokości.

Art. 8. Ustawa niniejsza nie narusza praw i obowiązków, opartych na umowach, lub innych tytułach prawnych, co do dróg wszelkich kategorii.

II. Administracja drogowa.

Art. 9. Ogólna polityka drogowa, zarząd dróg państwowych, zwierzchni nadzór nad stanem istniejących i budową nowych dróg publicznych wszystkich kategorii oraz nad gospodarką drogową pod względem technicznym i administracyjnym należy do Ministerstwa Robót Publicznych. Nadzór administracyjny na drogach samorządowych wykonywać będzie Ministerstwo Robót Publicznych w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych.

Art. 10. Budowę i utrzymanie dróg państwowych wykonywa Ministerstwo Robót Publicznych bądź przez własne organy, bądź też przekazuje te zadania związkom samorządowym wraz z odpowiednimi funduszami po uprzednim porozumieniu się z wymienionymi związkami.

Art. 11. Budowę i utrzymanie dróg wojewódzkich i powiatowych, wykonywa w zasadzie związek samorządowy wojewódzki przez własną służbę drogową, lub przy pomocy organów państwowych po porozumieniu się z Ministerstwem Robót Publicznych.

Za przyzwoleniem Ministra Robót Publicznych mogą związki samorządowe wojewódzkie przekazywać budowę i utrzymanie dróg wojewódzkich i powiatowych wraz z odpowiednimi funduszami powiatowym związkom samorządowym.

Art. 12. Budowa i utrzymanie dróg gminnych należy do powiatowego związku samorządowego, który je wykonywa w ramach budżetu po-

szczególnych gmin i z uwzględnieniem ich żądań, bądź też przekazuje je gminom do wykonania.

Budowę i utrzymanie ulic i placów w obrębie miast, osad miejskich, uzdrowisk i zdrojowisk, wykonywać będzie właściwy samorząd gminny.

Art. 13. Budowa i utrzymanie odcinków dróg państwowych, wojewódzkich i powiatowych, przechodzących przez miasta, osady wiejskie, uzdrowiska i zdrojowiska, mogą być przekazywane tym ostatnim po porozumieniu się z niemi.

Budowę i utrzymanie dróg dojazdowych do stacji kolejowych i przystani, wykonywać będą: Państwo, związki samorządowe wojewódzkie lub powiatowe, tudzież gminy, zależnie od tego, z jaką drogą (państwową, wojewódzką, powiatową czy też gminną) łączy się dana stacja, lub przystań.

Art. 14. O ile zostanie stwierdzone, iż gospodarkę drogową prowadzi się przez związki samorządowe wadliwie, lub niedbale, mogą wyższe instancje związków samorządowych, względnie Ministerstwo Robót Publicznych przejąć gospodarkę drogową wraz z odpowiednimi funduszami i prowadzić ją na rachunek odnośnych związków samorządowych.

Decyzja w tym przedmiocie należy:

- a) co do dróg gminnych, zarządzanych przez gminy, do powiatowego związku samorządowego;
- b) co do dróg powiatowych i gminnych, zarządzanych przez powiatowy związek samorządowy, do wojewódzkiego związku samorządowego;
- c) co do dróg wojewódzkich i powiatowych zarządzanych przez wojewódzki związek samorządowy, do Ministerstwa Robót Publicznych.

Art. 15. Poszczególne wojewódzkie związki samorządowe mogą wydawać w granicach ustawy niniejszej w porozumieniu z Ministrem Robót Publicznych szczegółowe przepisy o budowie i utrzymywaniu dróg, obowiązujące powiatowe związki samorządowe i gminy w obrębie województwa.

Art. 16. Organizacja jednolitego zarządu wszystkich dróg samorządowych w obrębie województwa w granicach przepisów ustawy niniejszej należy do właściwego wojewódzkiego związku samorządowego. Na terenie jednego powiatu nie może być więcej, niż jeden samorządowy zarząd drogowy. Przepis ten nie dotyczy gmin miejskich, wydzielonych z powiatów.

Art. 17. Powoływana przez związki samorządowe służba drogową winna posiadać odpowiednie kwalifikacje, które określi Ministerstwo Robót Publicznych.

Art. 18. Odwołania od uchwał i zarządzeń, wydanych w myśl przepisów ustawy niniejszej przez związki samorządowe, względnie przez władze administracyjne państwowe, winny być w ciągu dni 30 od dnia ogłoszenia lub doręczenia wnoszone do tej władzy, która uchwałę lub zarządzenie wydała.

Jeżeli władza, która uchwałę względnie zarządzenie wydała, uzna odwołanie za słuszne, wówczas może zmienić swą pierwotną decyzję; w przeciwnym razie przedkłada sprawę wyższej instancji.

Decyzja ostateczna w tych razach, o ile ustawa niniejsza inaczej nie stanowi, należy do Ministerstwa Robót Publicznych. Przedstawienie przeciw zarządzeniu pierwszej instancji, którego wykonanie w interesie bezpieczeństwa publicznego jest pilne, nie ma mocy wstrzymującej.

Spory pomiędzy władzami, powołanemi do budowy i zarządu dróg w myśl przepisów ustawy niniejszej, rozstrzyga ostatecznie Ministerstwo Robót Publicznych.

Przepisy niniejszego artykułu nie mają zastosowania do spraw, przewidzianych w art. 5.

III. Koszty budowy i utrzymania dróg.

Art. 19. Koszty budowy i utrzymania dróg państwowych ponosi Skarb Państwa. O ile w myśl art. 10 ustawy niniejszej budowa i utrzymanie dróg państwowych powierzone zostaną wojewódzkiemu lub powiatowemu związkowi samorządowemu, wówczas Ministerstwo Robót Publicznych przekaze pomienionym związkom samorządowym fundusze, na ten cel przeznaczone.

Budowa i utrzymanie dróg wojewódzkich i powiatowych dokonywa się z funduszy wojewódzkiego, względnie powiatowego związku samorządowego. Fundusze te tworzą się ze źródeł ogólno-samorządowych, bądź też z opłat specjalnych na ten cel przeznaczonych, a uchwalonych przez wojewódzkie, względnie powiatowe, związki samorządowe.

Budowa i utrzymanie dróg gminnych dokonywa się na koszt gminy na podstawie uchwały rady gminnej lub miejskiej.

Art. 20. Koszty budowy i utrzymania dróg dojazdowych do stacji kolejowych i przystani pokrywane będą w dwóch trzecich częściach przez właściwy zarząd drogowy, a w jednej trzeciej części przez przedsiębiorstwo kolejowe, lub zarząd drogi wodnej.

Koszty budowy i utrzymania odcinków dróg państwowych, wojewódzkich i powiatowych, przechodzących przez miasta i osady miejskie, uzdrowiska i zdrojowiska, ponosi Skarb Państwa, względnie właściwy związek samorządowy, o ile odcinki te nie były dotąd utrzymywane przez miejscowe gminy.

Art. 21. Fundusze samorządowe na budowę i utrzymanie dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych mogą być zasilane przez zapomogi, udzielane ze Skarbu Państwa.

Zapomogi udzielane będą na zasadach, określonych w przepisach wykonawczych do niniejszej ustawy, przy równomiernem uwzględnieniu wszystkich dzielnic.

Art. 22. W celu utworzenia kredytu na budowę i utrzymanie dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych tworzy się drogowy fundusz pożyczkowy, z którego mogą być udzielane pożyczki na budowę i utrzymanie dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych, według zasad, które ustalone będą w przepisach wykonawczych do niniejszej ustawy.

Fundusz ten tworzy się z kwot, corocznie wstawionych do budżetu państwowego. Do funduszu tego wpływać będą zwroty pożyczek, udzielonych ze Skarbu Państwa związkom samorządowym na budowę i utrzymanie dróg.

Art. 23. Otrzymujący z budowy lub utrzymania dróg szczególne korzyści, lub też nadmiernie zużywający drogi, jak np. kopalnie, fabryki i inne przedsiębiorstwa, mogą być pociągani do udziału w kosztach budowy i utrzymania dróg przez Ministerstwo Robót Publicznych na rzecz dróg państwowych, zaś przez odnośne związki samorządowe na rzecz dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych, o ile przed tem nie nastąpi dobrowolna w tym względzie ugoda.

Decyzje w tym względzie związków samorządowych mają być zatwierdzone przez Ministerstwo Robót Publicznych, względnie jego organy drugiej instancji, w porozumieniu z interesowanymi ministrami, względnie ich druzgami instancjami.

Art. 24. Myta na drogach publicznych znosi się bez odszkodowania i odtąd opłaty mytnicze mogą być pobierane na drogach publicznych tylko w razach wyjątkowych na mocy zezwolenia, udzielonego na przeciąg najwyższej dziesięciu lat przez Ministra Robót Publicznych co do dróg państwowych, względnie uchwałą związku samorządowego, zatwierdzoną przez Ministerstwo Robót Publicznych, co do dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

Postanowienia tego artykułu nie obejmują opłat t. zw. „kopytkowych”, pobieranych na korzyść gmin miejskich przy wjeździe do miast, oraz opłat przewozowych na rzekach.

Art. 25. W celu budowy i utrzymania pewnych dróg samorządowych, o ile to leży w interesie publicznym, lecz przekracza siły finansowe danego związku samorządowego, lub też o ile te drogi nie zostały objęte programem budowy dróg tegoż związku, mogą powstawać spółki drogowe. Członkami spółek mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne.

Art. 26. Spółki drogowe mogą powstać dobrowolnie za zgodą wszystkich interesowanych, lub przy braku zgody przymusowo na żądanie grupy osób interesowanych, którzy zobowiązują się do poniesienia przynajmniej dwóch trzecich części kosztów budowy i utrzymania drogi. Spółki mają charakter osoby prawnej i mają prawo ściągania opłat od członków w drodze egzekucji administracyjnej.

Art. 27. Zatwierdzanie statutów spółek drogowych według statutu wzorowego, który wyda Minister Robót Publicznych, orzekanie w przedmiocie zakładania i rozwiązywania spółek przymusowych i zmian statutów oraz bezpośredni nadzór nad działalnością spółek drogowych należy do powiatowego związku samorządowego.

IV. Świadczenia drogowe w naturze.

Art. 28. Do robót na drogach państwowych, wojewódzkich i powiatowych w razie zagrożenia lub przerwania komunikacji, spowodowanego wypadkami żywiołowymi, jak: zasy py śnieżne, powódzie, usuwiska, może być zarządzane przez organy administracyjne państwowe pierwszej instancji, a w wypadkach nagłych przez władze gminne, przymusowe dostarczenie środków przewozowych i robocizny za opłatą z właściwego funduszu drogowego, ustaloną przez wydział powiatowy, względnie magistrat w miastach, wydzielonych z powiatów.

Art. 29. Dla budowy i utrzymania dróg gminnych mogą rady gminne, względnie miejskie, oprócz opłat w gotówce uchylać obowiązkowe dla mieszkańców gmin świadczenia drogowe w robociznie pieszej i środkach przewozowych.

Art. 30. Do świadczeń drogowych w naturze mogą być pociągani wszyscy mieszkańcy gmin, opłacający podatki bezpośrednie, w stosunku do wysokości opłacanych przez nich podatków bezpośrednich.

Art. 31. Świadczenia drogowe w naturze może gmina na zasadzie uchwały rady gminnej, względnie miejskiej, zatwierdzonej przez samorządową władzę nadzorczą, zastąpić opłatą w wysokości, pokrywającej koszty najmu robocizny pieszej lub środków przewozowych.

Art. 32. Świadczenia drogowe w naturze mogą polegać:

- 1) na odrobieniu pewnej liczby dni roboczych pieszych lub dostarczeniu środków przewozowych na czas określony, albo
- 2) na wykonaniu pewnej ilości roboty lub dostawy materiałów.

Do dostarczenia środków przewozowych mogą być pociągnięci tylko posiadacze środków przewozowych (podwód, samochodów, traktorów i t. p.).

Art. 33. Od świadczeń powyższych zwolnione są następujące osoby i instytucje:

- 1) osoby, którym według prawa międzynarodowego przysługuje prawo eksterytorjalności, co do środków przewozowych, przeznaczonych do ich urzędowego użytku;
- 2) zakłady i urzędy państwowe i samorządowe, utrzymujące środki przewozowe na podstawie etatów organizacyjnych;
- 3) posiadacze środków przewozowych, służących do przewożenia poczty, co do tych środków przewozowych;
- 4) instytucje użyteczności publicznej, jak zakłady dezynfekcyjne, szpitale, pogotowia lekarskie ratunkowe oraz straże ochotnicze, co do środków przewozowych niezbędnych dla ich działalności;
- 5) stadniny, stacje ogierów i źrebięciarnie państwowe;
- 6) posiadacze licencjonowanych ogierów i kłaczy używanych tylko w celach hodowlanych, kłaczy wysoko żrebnych i kłaczy ze źrebiętami ssąciami w okresie dwóch miesięcy, co do tych ogierów i kłaczy;
- 7) posiadacze koni, stale pracujących w kopalniach pod powierzchnią ziemi.

V. Postanowienia końcowe.

Art. 34. W okresie przejściowym do chwili objęcia odnośnych kategorii dróg przez właściwy zarząd, pozostają drogi w dotychczasowym zarządzie i są utrzymywane na koszt tegoż zarządu według ustaw dotychczasowych.

Przepisy co do sposobu i terminu objęcia dróg wraz z ich przynależnościami i inwentarzem przez właściwe zarządy wyda Minister Robót Publicznych.

Art. 35. Jako drogi państwowe uznaje się drogi, wymienione w załączonym do ustawy niniejszej wykazie.

Uchwały co do ustalenia sieci dróg wojewódzkich powezmą związki samorządowe wojewódzkie w ciągu sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy niniejszej.

O ile do tego czasu nie zorganizują się samorządowe związki wojewódzkie, uchwały te powezmą odnośne rady wojewódzkie, powstałe na mocy ustawy tymczasowej z dnia 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych drugiej instancji (Dz. Ust. № 65, poz. 395), a w b. Galicji Tymczasowy Wydział Samorządowy, utworzony ustawą z dnia 30 stycznia 1920 r. (Dz. Ust. № 11, poz. 61).

Art. 36. Uchwały co do ustalenia sieci dróg powiatowych i gminnych powezmą powiatowe związki samorządowe i rady gminne wiejskie, względnie miejskie, w ciągu roku od dnia wejścia w życie ustawy niniejszej.

Art. 37. Znajdujące się na terenie b. zaboru pruskiego drogi, uznane za drogi państwowe (art. 35), przekazuje się po myśli art. 10 ustawy niniejszej wraz z funduszami, potrzebnymi na budowę i utrzymanie, wojewódzkim związkom samorządowym tego zaboru.

Fundusze te będą przyznawane wojewódzkim związkom samorządowym corocznie ryczałtowo i obliczane podług przeciętnego rzeczywistego kosztu budowy lub utrzymania jednego kilometru drogi.

Wysokość sum, przyznawanych przez Skarb Państwa województwom położonym na terenie b. zaboru pruskiego, na budowę i utrzymanie dróg państwowych oraz zasiłków na budowę i utrzymanie dróg publicznych innych kategorii, nie może być mniejsza od sumy, otrzymywanej dotychczas przez te województwa w postaci renty na zasadzie ustaw pruskich z dnia 8 lipca 1875 r. i 2 czerwca 1902 r., tudzież rozporządzenia z dnia 22 czerwca 1902 r., zwiększonej odpowiednio do wzrostu cen.

Art. 38. Zakres działania wojewódzkich, powiatowych i gminnych związków samorządowych na terenie b. zaboru pruskiego w dziedzinie gospodarki drogowej, pozostaje niezmienny aż do czasu wejścia w życie obowiązujących całe Państwo ustaw o samorządzie.

Uprawnienia, przysługujące po myśli art. 9 niniejszej ustawy Ministrowi Robót Publicznych, wykonywa na terenie b. dzielnicy pruskiej Minister tej dzielnicy aż do czasu przekazania tego działu administracji Ministrowi Robót Publicznych.

Art. 39. Dotychczas obowiązujące na obszarze Rzeczypospolitej ustawy oraz przepisy o budowie i utrzymaniu dróg tracą moc, o ile są sprzeczne z ustawą niniejszą, z wyjątkiem Śląska Cieszyńskiego, w którym obowiązuje ustawa konstytucyjna z dnia 15 lipca 1920 r. (Dz. Ust. № 73 poz. 497).

Art. 40. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. 41. Wykonanie ustawy niniejszej powierza się Ministrowi Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych, Kolei Żelaznych i Skarbu, oraz Ministrowi b. Dzielnicy Pruskiej.

Marszałek:
Trąpczyński

Prezydent Ministrów:
Witos

Minister Robót Publicznych:
w z. *Rybczyński*

Minister Spraw Wewnętrznych:
L. Skulski

Minister Spraw Wojskowych:
w z. *De Henning-Michaelis*

Minister Kolei Żelaznych:
w z. *J. Eberhardt*

Minister Skarbu:
Steczkowski

Minister b. Dzielnicy Pruskiej:
W. Kucharski

Z a ł ą c z n i k

do ustawy o budowie i utrzymaniu
drog publicznych w Rzeczypospoli-
tej Polskiej.

WYKAZ DRÓG PAŃSTWOWYCH.

№ drogi	N A Z W A D R O G I	Długość km.
I. Drogi magistralne, łączące stolicę Państwa z granicami lub kresami.		
1	Warszawa — Radom — Bzin — Kielce — Miechów — Kraków — Myślenice — Nowy Targ — Zakopane	420
	Z odnogami:	
	a) Kielce — Częstochowa — Herby	130
	b) Miechów — Będzin	70
	c) Izdebnik — Biała	59
2	(Warszawa) Falenty — Rawa — Piotrków — Częstochowa — Będzin	269
3	Warszawa — Sochaczew — Łowicz — Kutno — Kostrzyń — Poznań — Pniewy — Skwirzyna (w kierunku na Berlin)	412
	Z odnogami:	
	a) Łowicz — Zgierz — Łódź — Sieradz — Kalisz — Ostrów — Krotoszyn — Rawicz	274
	b) Poznań — Kościan	46
4	Warszawa — Modlin — Płońsk — Sierpc — Rypin — Gołęb — Grudziądz — Tczew — Kościerzyna — Puck	457
	Z odnogami:	
	a) Sierpc — Płock — Kutno	85
	b) Reda — Soboty	24
	c) Pilczyn — Krokowo	18
5	Warszawa — Szelków — Ostrołęka — Łomża — Świdry — Augustów — Suwałki — Szypliszki (na Kowno)	302
	Z odnogami:	
	a) Ostrołęka — Myszyniec — Rozogi	50
	b) Augustów — Grodno	61
6	Warszawa — Zambrów — Białystok — Grodno (Wilno)	261
	Z odnogami:	
	a) Zambrów — Bielsk — Hajnówka	105
	b) Białystok — Bielsk — Kleszczele	65
	c) Białystok — Gródek	35
7	Warszawa — Miłosna — Siedlce — Brześć Litewski (w kierunku na Moskwę)	188
8	(Warszawa) Miłosna — Moszczanka — Lublin — Zamość —	

№ drogi	N A Z W A D R O G I	Długość km.
	Belzec — Żółkiew — Lwów — Złoczów — Tarnopol — Kopyczyńce — Czortków — Berestek — Zaleszczyki — Okopy św. Trójcy	684
	Z odnogami:	
	a) Kurów — Puławy — Radom	73
	b) Piaski — Chełm — Hrubieszów	99
	c) Krasnystaw — Chełm — Włodawa	80
	d) Żółkiew — Sokal (na Włodzimierz Wołyński)	52
	e) Lwów — Stojanów (na Łuck)	75
	f) Złoczów — Brody (na Równie)	46
	g) Tarnopol — Podwołoczyska	40
	h) Kopyczyńce — Husiatyn	23
	Razem	4.503
	II. Drogi magistralne, przechodzące z południa na północ.	
9	(Wrocław) Rawicz — Kościan — Pniewy — Ujście — (Piła)	217
10	(Byczyna) Kępno — Ostrów — Poznań — Nakło — Chojnice — Kościerzyna	414
	Z odnogami:	
	a) Chojnice — Świecie — Chełmno	78
	b) Chojnice — Tczew	95
11	Kostrzyń — Gniezno — Inowrocław — Bydgoszcz — Świecie — Grudziądz	178
	Z odnogą:	
	Inowrocław — Toruń	34
12	Kalisz — Kolo — Włocławek — Sierpc — Mława	241
13	Muszyna (Krynica) Grybów — Tarnów — Szczucin — Busk — Kielce — Ruda Maleniecka	248
14	Zgierz — Krośnice — Włocławek — Toruń — Chełmno — Grudziądz	274
15	Sochaczew — Płońsk — Przasnysz — Chorzele (na Wielbrok)	145
16	Kraśnik — Lublin — Kock — Radzyń — Siedlce — Zambrów — Łomża	289
	Z odnogami:	
	a) Kock — Moszczanka — Dęblin	42
	b) Radzyń — Wisznice — Stawiatyce	68
17	Jabłonica — Delatyn — Stanisławów — Kurowice	210
	Z odnogami:	
	a) Delatyn — Kołomyja — Berestek	100
	b) Kołomyja — Sniatyn	40
	Razem	2.670

№ drogi	N A Z W A D R O G I	Długość km.
III. Drogi magistralne, przechodzące z zachodu na wschód.		
18	Zwardoń — Żywiec — Sucha — Sanok — Chyrów — Sambor — Drohobycz — Stryj — Dolina — Stanisławów — Buczacz — Czortków	644
	Z odnogami:	
	a) Żywiec — Biała	20
	b) Miejsce Piastowe — Dukla — Prze- łęcz Dukielska	30
	c) Lisko — Cisna	47
	d) St. Sambor — Turka — Użok	58
	e) Stryj — Klimiec	80
	f) Dolina — Wyszaków	45
	g) Buczacz — Strusów	38
19	Biała — Zator — Kraków — Tarnów — Pilzno — Jarosław — Radymno — Lwów	419
	Z odnogami:	
	a) Zator — Będzin	59
	b) Pilzno — Jasło	32
	c) Jarosław — Sandomierz	105
	d) Jarosław — Bełzec	68
	e) Radymno — Przemyśl — Chyrów	50
	f) Lwów — Sambor	71
	g) Lwów — Drohobycz	74
	h) Lwów — Stryj	67
20	(Wrocław) Syców — Kępno — Wieluń — Piotrków — Ruda Maleniecka — Bzin — Ożarów — Kraśnik — Zamość — Hrubieszów — Uścitug (na Łuck i Korzec)	531
	Z odnogami:	
	a) Sieradz — Wieluń — Częstochowa	110
	b) Piotrków — Chojny (Łódź)	43
	c) Ożarów — Sandomierz — Dębica	110
	d) Szczepieszyń — Krzeszów	62
21	(Berlin — Piła) — Nakło — Bydgoszcz — Toruń — Gołab — Nowe Miasto — Mława — Chorzele — Myszyniec — Kolno — Świdry	461
	Z odnogami:	
	a) Nowe Miasto — Lubawa	15
	b) Mława — Przasnysz — Szelków	65
Razem		3.327
Ogółem		10.500